

VREEMDE DAGBOEKEN door K. VAN NOORDEN

Van de rechtspraak in vroeger eeuwen en van de uitvoerders der vonnissen van lichaamsstraffen, de beulen, is ons uit verschillende bronnen veel bekend. De beste inlichtingen over de beulen geven ons echter hun eigen dagboeken. Want het is wel heel merkwaardig dat de meeste beulen, vooral in Duitschland en Frankrijk, nauwkeurig aantekeningen hebben gehouden van de bijzonderheden van hun dagelijksch werk. Bekend zijn b.v. de „memoires” van de Parijsche familie Samson, wier leden van geslacht op geslacht het beroep van scherp-rechter hebben uitgeoefend. Die „memoires” zijn zeer interessant; het is slechts jammer dat de laatste jaren haar authenticiteit tamelijk twijfelachtig is gebleken. Van verschillende Duit-sche beulen zijn ons echter dagboeken bewaard gebleven, waarvan de echtheid vast staat, en die ons menige belangwekkende bijzonderheid van hun sinister handwerk verhalen. Een van de voornaamste is 't dagboek van Meister Franz Schmidt, den beul van Neurenberg gedurende de jaren 1573-1615. In dat boek verhaalt hij o.a. dat hij, onmiddellijk na het uitvoeren van zijn „plichten”, het verslag daarvan heeft opgeschreven. Van zichzelf vertelt de man niet veel; slechts dat hij bij zijn vader „in de leer” is geweest en na diens dood hem in zijn beroep opvolgde. Dit verwondert ons niet, want het beroep van scherp-rechter was erfelijk in de familie. Was er onverhoopt geen mannelijke erfgenaam, dan werd den beul uit een andere stad verzocht een zijner bloedverwanten voor de vacature beschikbaar te stellen.

Uit andere bronnen weten we dat de beulen feitelijk buiten het maatschappelijk leven stonden; niemand der burgers bemoeide zich met hen, in de kerk hadden zij een eigen afgezonderde plaats en bij openbare gelegenheden verschenen zij nooit. Het is wel te begrijpen, dat zelfs de meest

DE KAAK TE IJSELSTEIN, waarop men voor lichte vergrijpen te kijk werd gesteld.

deugdzaam levende burger er niet veel voor voelde in de taveerne een pintje bier te drinken met den man, die — de mensch is zwak nietwaar, en iedereen kan vallen — hem wellicht nog eens een kopje kleiner zou kunnen maken. Dat geen enkele beul over dit leven als paria mededeelingen doet, vindt waarschijnlijk wel zijn oorzaak hierin, dat zij zulks als vanzelfsprekend beschouwen.

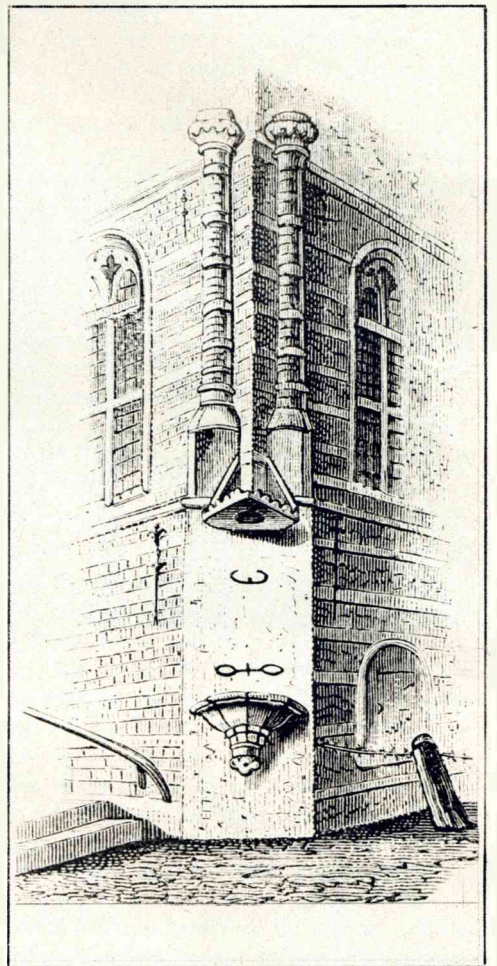
Uit het dagboek van Meister Franz blijkt ons dan, dat hij gedurende de 42 jaar dat hij zijn beroep uitoefende, 361 misdadigers onthoofd heeft; per jaar wisselden de getallen van 8 tot 12. Uit sommige verhalen, die in de middeleeuwen spelen, krijgt men wel eens den indruk, dat schavot en blok permanent op de markt opgeslagen stonden en de bewoners der stad zich zoo ongeveer dagelijks konden opmaken ter bijwoning van een executie. Deze cijfers leeren het anders. — Zooals uit het bovenstaande reeds blijkt, werden vonnissen in 't openbaar ten uitvoer gebracht en Meister Franz verhaalt dan ook, dat hij bij zijn werk steeds zeer groote belangstelling van de zijde der burgerij had. Inderdaad kwam men van heinde en ver om een terechtstelling bij te wonen.

We behoeven daarom speciaal de middeleeuwen niet te beschuldigen van dierlijke wreedheid, want wanneer in onzen tijd de terechtstellingen nog openbaar waren, zou het groote marktplein misschien te klein blijken om de griezelmensen te kunnen bevatten. Wat dat betreft wijkt de mensch van thans niet zooveel af van dien van voorheen, ondanks de voortschrijdende beschaving.

Meister Franz schijnt voor zijn doen een human mens te zijn geweest; hij verhaalt ons tenminste in zijn dagboek dat hij heeft

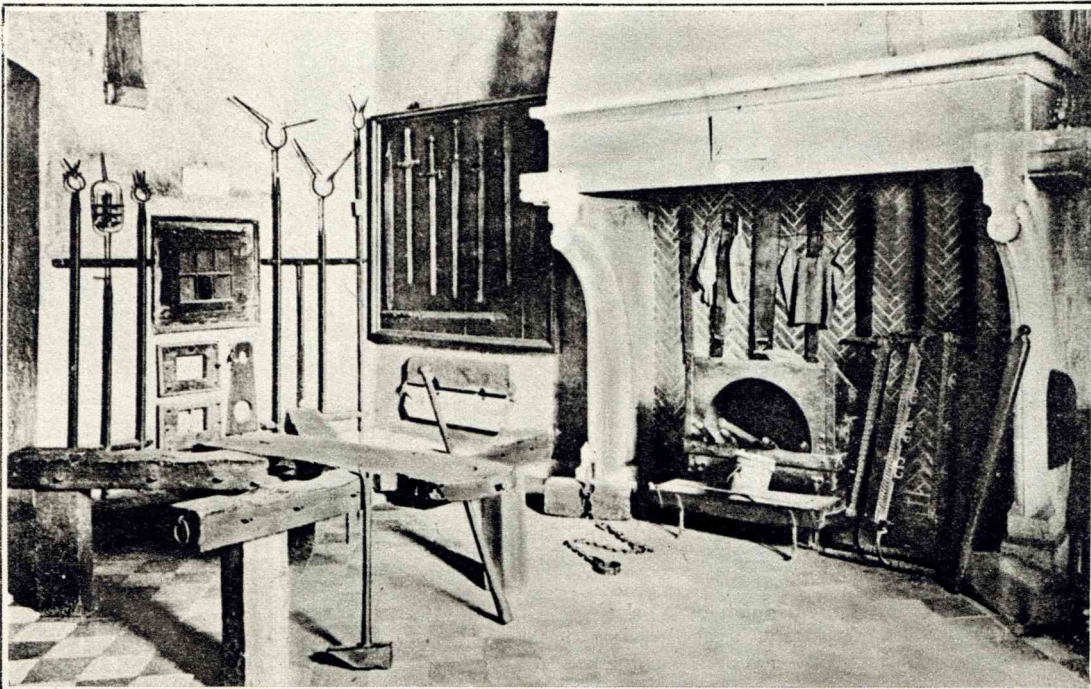

GUILLOTIN, de uitvinder van de guillotine.

weten te bewerken, dat op gebied van Neurenberg geen heksenvervolgingen plaats hadden. Ook was het aan zijn invloed te danken, dat een einde werd gemaakt aan de barbaarsche straf voor vrouwen die schuldig waren bevonden aan kindermoord. Deze werden ongeboeid in het water geworpen, en het belangstellende volk aan de kanten placht het verdrinkingsproces van het slachtoffer gade te slaan — hetgeen blijkens de verslagen soms een uur duurde. In plaats hiervan wist Meister Franz de bepaling ingevoerd te krijgen, dat zij voortaan genadiglijk door hem onthoofd mochten worden. Het eindresultaat bleef voor de gestraften weliswaar hetzelfde, maar een zekere menscheelichheid valt hier niet te ontkennen.

Een onaangename sensatie moet het voor hem geweest zijn, toen het in 1585 zijn taak was, zijn zwager, die een moord gepleegd had, te radbraken. Dit brengt ons tevens tot de bespreking van den aard der straffen, die men in de middeleeuwen en ook nog gedurende de 16e en 17e eeuw toepaste. Men weet dat misdrijven in die tijden zwaar en menigmaal op onmenselijke wijze gestraft werden. Meister Franz verhaalt dat hij slechts eens een misdadiger — een valschen munter — heeft verbrand; overigens hanteerde hij „slechts” de galg, het zwaard en het wiel. Dagboeken van andere beulen verhalen ons ook gevallen van levend begraven, ver-

DE FOLTERKAMER van de Gevangenis te 's Gravenhage.